

Parametre for udpegning af "Særligt værdifulde landbrugsområder"	Ansvarlig	KTK+KOB
	Oprettet	21-12-2014
	Side	1 af 5

Kommunerne har i forbindelse med planlægningen af det åbne land, fået til opgave bl.a. at udpege "Særligt værdifulde landbrugsområder".

Erfaringen fra en screening som Videncentret for Landbrug foretog medio 2014, viser at det er en meget vanskelig opgave, måske fordi hverken kommunen eller landbruget er blevet bekendt med hvad udpegningerne reelt skal anvendes til og hvilke konsekvenser det vil få for aktørerne, henholdsvis i kommuneplanerne 2009 og 2013.

Kommunernes hidtidige udpegninger er sket ud fra vidt forskellige tilgange og dermed er udpegningerne udmøntet sig meget forskelligt i enkelte kommuneplaner. Nogle kommuner har næsten udpeget hele det åbne land som særligt værdifuldt, mens andre har udpeget ganske få områder.

Forskelligheder

For alle 98 kommuner er det naturligt med den forskellige udpegningsstilgang, men at der blandt de ca. 55 landkommuner er så stor forskel som vi kender det i dag, er bekymrende.

Er disse landbrugsarealer særligt værdifulde? Markerne ligger her forholdsvis bynært!

Er disse landbrugsarealer værdifulde eller ikke værdifulde?

En række spørgsmål kunne stilles, for at komme nærmere en afklaring af begrebet "Særligt værdifulde landbrugsområder":

- Man kunne fx spørge, særligt værdifulde i forhold til hvad og hvilke slags landbrug?
- Hvad er retssikkerheden for det enkelte landbrug og hvilke konsekvenser vil udpegningerne få?
- Hvilken betydning får det for den økonomiske værdisætning af arealudpegningerne?
- Når der er tale om særligt værdifulde landbrugsområder, vil der underforstået også blive tale om værdifulde og ikke så værdifulde landbrugsområder, og hvilken betydning vil det få?

For at perspektivere vurderingskriterier, beskrives kort hvilke forhold og forudsætninger man tidligere har anvendt ved værdisætning af landbrugsjorden.

Historisk set

Tidligere arbejdede man ud fra begrebet "tønder hartkorn" eller "hårdt korn", altså brødkorn, som en slags målestok for agerjordens værdi og frugtbarhed (en kombination af jordens areal og ydeevne). Denne værdiskala blev bl.a. anvendt som målestok for fastsættelsen af afgiften til staten via godserne (som var afgiftsfri) samt værdisætning ved jordhandler.

Kornsorterne var rug og byg, mens havre var andenklassen. Havrejord blev nedsættende brugt om knap så god jord.

Jordklassificering

Senere blev der udarbejdet jordbundskort, som indeholder information om pløjelagets tekstur inddelt i otte jordtypeklasser. For at kunne klassificere pløjelagets tekstur, blev der udtaget ca. 36.000 jordprøver i 0 til 20 cm's dybde fordelt over hele landet. Jorden blev opdelt i otte jordtyper, som spæder fra *grovsandet jord* over *fin sandblandet lerjord* til *meget svær lerjord*. På forsøgsbasis arbejdes der pt. med dybere udtagninger af jordprøver, 1 til 1,2 m.

Jordklassificeringen afspejler 4 forhold som har betydning for jordens landbrugsmæssige potentiale:

- De geologiske forhold
- Terrænhældningen
- Pløjelagets tekstur
- Den naturlige afvanding

Kilde: Den Danske Jordklassificering, Aarhus Universitet.

Værdisætningerne efter hartkornsmetoden og jordbundskort kunne anvendes som jordklassificering og værdigrundlag, da afgrødevalget tidligere var forholdsvis enkelt med dyrkning af græs, roer, kartofler, rug, byg og havre.

Nutid

I dag har dyrkningsmetoder og – teknologier og måske klimændringer, gjort det muligt at dyrke langt flere forskellige afgrødetyper end tidligere, som fx vinterhvede, vinterbyg, raps og majs samt bælgplanter af forskellig art, herunder soyabønner og raffinerede hestebønner på højbede. Denne proteinproduktion er dog stadig i forsøgsfasen og produktionen i små mængder.

Etablering af højbede giver en god jordstruktur med god balance mellem luft / vand forholdet, og via profilen god varmemodtagelse fra solindstråling

Endvidere skal nævnes dyrkning af energiafgrøder som bidrag til samfundets energiforsyning. Denne produktionsgren har samtidig en positiv indvirkning i forhold til fx klimatilpasning og rensning af overfladevand.

Mangfoldighed

De mange forskellige afgrødetyper betyder en stor variation i anvendelsen af de forskellige jordbundsforhold og forudsætninger som findes i Danmark. Fx er dyrkning af majs på de lette jorder i Vestjylland med mulighed for kunstvanding, giver en dyrkningssikkerhed og dermed for et kvæglanbrug særligt værdifuldt landbrugsområde.

Når verdensmarkedsprisen på sukker er i top, er landbrugsarealerne på Lolland og Falster særligt værdifulde til dyrkning af sukkerroer, men når sukkerprisen er i bund ændres værdisætningen af arealerne.

Jordbrugsanalyser

I forbindelse med planlægning af landbrugsområder, skal kommunerne tage udgangspunkt i de landsdækkende såkaldte "Jordbrugsanalyser", udarbejdet af staten.

Det er målet at der kan trækkes grunddata ud af jordbrugsanalysen, specifikt for den enkelte kommune.

Der skal ikke her opremses de mange forskellige data og oplysninger som findes i jordbrugsanalyserne, men alene understrege at det er her og nu data.

Man kan sige at jordbrugsanalyserne kan bruges til at give et nogen lunde billede af nu situationen for landbruget i den enkelte kommune.

Opstilling af fremtidsperspektiver for landbruget er meget vanskelig på grund af den hastige strukturudvikling som finder sted, både ejendomsmæssigt og udviklingen af landbrugsdriften indenfor både plante - og husdyrproduktionen.

Jordbrugsanalysen kan anvendes som grundlag for opstilling af forskellige scenarier for fremtidens strukturudvikling indenfor landbrugsdriften.

Et respektfuldt samarbejde mellem den lokale landboforening og kommunen, må være optimalt for omsætningen af Planlovens Kapitel 4, Kommuneplanlægning, til praktisk anvendelighed, og i dette samarbejde være med til at bibringe lokal viden for opnåelse af mere fyldestgørende prognoser og fremtidsperspektiver.

Konklusion

Som det fremgår af ovenstående, er der mange forskellige faktorer som er medvirkende til løbende at justere og omstille landbrugsdriften, til hvad der for et virksomhedslandbrug "i dag" er særligt værdifuld og hvad det er "i morgen". Fx udviklingen af verdensmarkedspriserne for korn og mælk samt EU's reguleringspolitik.

Med den hastige udvikling, produktionsbetingelser og - forudsætninger indenfor landbrugsdrift i det åbne land, har det ingen mening at udpege særlige arealer, som hverken myndigheder eller landmænd er bekendt med betydningen af og hvad denne zoneopdeling skal anvendes til.

Fremtidige udfordringer

På vej mod det mindste antal landbrug indenfor de seneste par hundrede år, med skønsmæssigt 3.000 rene planteavlsbedrifter, 3.000 kvægbedrifter og 3.000 svinebedrifter, under kategorien virksomhedslandbrug, er det særdeles vigtigt at landboforeningerne med tilknyttet konsulenttjeneste og virksomhedslandbrugene for alvor går ind i et samarbejde med kommunen ved med planlægningen af det åbne land, på både område – og bedriftsniveau.

Virksomhedslandbrugene er og bliver store arealforvaltere og får dermed en væsentlig rolle og interesse i planlægningen af arealanvendelsen i det åbne land.

Et alternativ til de myndighedsmæssige udpegninger af forskellig art, i medfør Planlovens Kapitel 4, er som tidligere nævnt at landbruget i langt højere grad går ind i tilrettelægningen af deres egen fremtid som erhvervsdrivende landmænd i det åbne land.

Planlægning

Det overordnede mål for planlægningen af det åbne land, er en afbalanceret helhedsbetragtning som skal tilfredsstille landbruget, naturen, miljøet og myndighederne samt samfundets overordnede målsætning for området.

Nogle vigtige parametre i denne helhedsplanlægning, set ud fra det at dyrke landbrug, er at

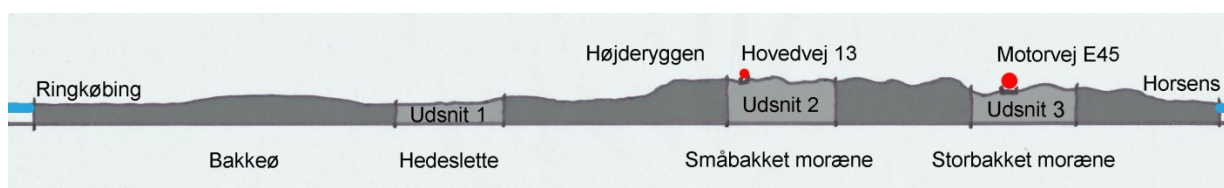
- infrastrukturen bliver mere og mere vigtig for virksomhedslandbrugene, både eksternt og internt på bedriften
- sanering af tiloversblevne og ikke bevaringsværdige landbrugsbygninger og hele gårdanlæg, bliver en brik i den fremtidige udvikling og indretning af det åbne land
- områder med dårlig arrondering, med fordel kan få igangsat en omfordeling af jordparceller som kan være medvirkende til at opnå en god arealplanlægning, både på område – og bedriftsniveau
- der samtidig med en omfordeling af jordparceller, også er nødvendigt at nedlægge tiloversblevne kommuneveje for at opnå en langt bedre arealstruktur, og samtidig bane vejen for gode interne markveje på bedrifterne og dermed bane vejen for mere sammenhængende flora / fauna forbindelser
- landmændene, som de primære arealforvaltere, løbende holder sig orienteret om kommunens planlægning og visioner

Eksempler på dyrkningsvilkår i forskellige landbrugslandskaber

Forskellighed

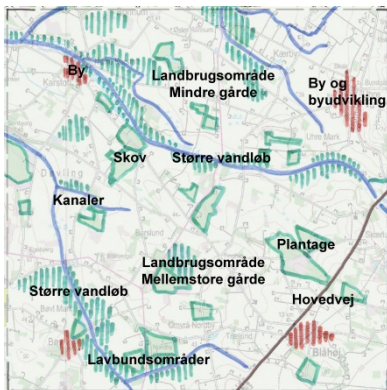
For at give et indtryk af landbrugsområdernes forskellighed, skitseres her et landskabssnit i Jylland, som spænder fra Ringkøbing til Horsens.

Der er vist 3 udsnit som er overordnet beskrevet, og skal alene betragtes som eksempler der kunne danne grundlag for et planlægningsmæssigt samspil mellem landmænd og kommune.

Indenfor udsnittene, kan der arbejdes med områdestørrelser på 10 x 10 km, en størrelse som kan indeholde den mere overordnede planlægning og strukturtilpasning, mens en underdeling på 5 x 5 km, kan komme tættere ind på område - og bedriftsplanlægning.

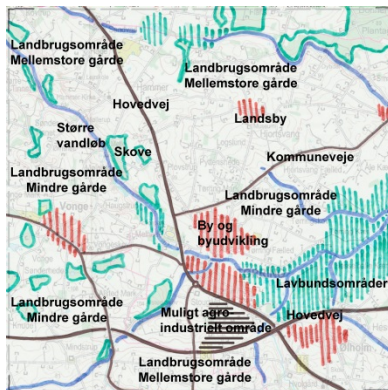
Se landskabssnit på side 4, for placering af de 3 udsnit.

Udsnit 1

Et landbrugslandskab på hedesletten vest for den jyske højderyg. Infrastrukturen er "stormasket" og beboertættheden lille.

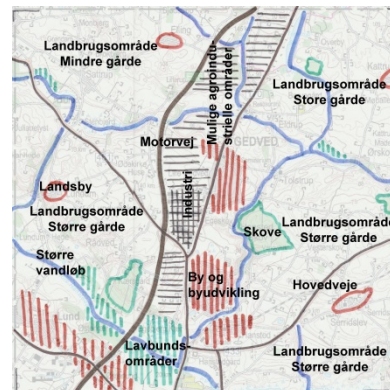
Der er store sammenhængende landbrugsområder med tætliggende læhegn og større plantageområder.

Udsnit 2

Et landbrugslandskab langs østsiden af højderyggen. Infrastrukturen er "finmasket" og beboerne i det åbne land flytter til større bysamfund.

Der er større sammenhængende landbrugsområder, præget af vandløb og lavbundsområder.

Udsnit 3

Et "urbaniseret" landskab med tætliggende bydannelser, industriområder og infrastrukturer.

Et storbakket morænelandskab, præget af landsbyer og større gårde. Gårde som er sammenkøbt til store bedrifter.

Muligheder og udfordringer i forbindelse med landbrugsproduktion:

Hvilken betydning har den geografiske placering for landbrugsdriften i de forskellige områder

Indretningen af dette landbrugslandskab med mange regulerer markstykker, giver en fleksibilitet i forhold til bl.a. bedriftssammenlægninger. Landskabet er i stor udstrækning fladt, og markerne dermed nemme at jordbehandle og høste på samt gunstig med hensyn til kunstvanding. Både vej – og markstrukturer ligger rationet i forbindelse med landbrugsdrift bl.a. med hensyn til transport fra markarealer til hovedgården og retur. Den animalske produktion nyder godt at en fint ekstern vejstruktur.

Forfattere:

Konsulent Katrine Kracht
Arkitekt, Landskonsulent Kræn Ole Birkkjær

Landbrugslandskabet er her lidt mere kompliceret end vest for højderyggen / vandskellet. Sammenlægninger af landbrug vanskeliggøres driftsmæssigt, ved en mere uregelmæssig ejendoms – og markstruktur. Hovedvejene giver en god tilgængelighed, men det meget finmaskede kommunevejnet, vanskeliggør jordfordeling og markdrift. Positionsbestemt dyrkning og brug af faste kørespor, vanskeliggøres.

Et område og et landskab med tunge infrastrukturer, som i nogen grad lukker af for landbrugslandskabets tilgængelighed. Den oprindelige matrikulering er mange steder fastholdt, også stjerneudstykningsne. Men de større gårde og sammenlægning af disse giver mange steder gode dyrkningsforudsætninger, da jorderne typisk ligger samlet. Men for en del markers vedkommende kan de større hældningsgrader give nogle udfordringer, dyrknings – og miljømæssigt.